

УДК 378

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-7\(48\)-788-801](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-7(48)-788-801)

Купчак Тетяна Зеновіївна Заслужений працівник культури України, старший викладач кафедри філософії та педагогіки, керівник відділу соціально-культурного розвитку, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-9354-7675>

Смолінська Олеся Євгенівна доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та педагогіки, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0003-1612-2830>

ДОХРИСТІЯНСЬКА КУЛЬТУРА, ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ, СТУДЕНТ: МІСІЯ – ЗУСТРІЧ

Анотація. У статті досліджено проблему осмислення та актуалізації дохристиянського культурного спадку України в контексті діяльності сучасного закладу вищої освіти. Автори обґрунтовують значення дохристиянських міфів, ритуалів і символів як джерела формування національної ідентичності студентської молоді в умовах глобалізації та інформаційних впливів. Розкрито роль архаїчних культурних кодів як засобу збереження колективної пам'яті, розвитку критичного мислення та здатності до символічного аналізу сучасного медіапростору. Окрему увагу приділено проблемі мотивації молоді до пізнання власного культурного коріння. У статті наведені приклади сучасного переосмислення дохристиянської символіки у моді, дизайні, музиці та кіно, що демонструють живий зв'язок традиції з сучасністю. Також описані педагогічні стратегії залучення студентів до вивчення дохристиянської культури: від лекцій та інтерактивних занять до реконструкцій свят, фестивалів і генеалогічних досліджень. Зокрема, представлено досвід Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького щодо проведення етнофестивалів, відтворення весільної обрядовості та реалізації проєкту «Мій родовід». Підкреслюється, що сучасний студент прагне не лише академічного знання, а й особистої причетності до культури предків. Дохристиянська культура не є анахронізмом, а виступає потужним світоглядним ресурсом, що здатний підтримати молодь у формуванні власної ціннісної позиції, національної

свідомості й духовної стійкості, особливо в умовах воєнних викликів та культурного спротиву. Практичні рекомендації статті спрямовані на інтеграцію архаїчних культурних пластів у освітній процес ЗВО через сучасні технології, міждисциплінарність та креативні методи роботи з молоддю. Робота адресована педагогам, культурологам, організаторам молодіжної політики та усім, хто зацікавлений у збереженні й переосмисленні національної культурної спадщини.

Ключові слова: дохристиянська культура, студентська молодь, ідентичність, заклад вищої освіти, викладання.

Kupchak Tetyana Honored Worker of Culture of Ukraine, senior lecturer of the Department of Philosophy and Pedagogy, Head of the Department of Social and Cultural Development, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-9354-7675>

Smolinska Olesia Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Philosophy and Pedagogy, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, <https://orcid.org/0000-0003-1612-2830>

PRE-CHRISTIAN CULTURE, HIGHER EDUCATION INSTITUTION, STUDENT: MISSION – ENCOUNTER

Abstract. The article explores the problem of understanding and updating the pre-Christian cultural heritage of Ukraine in the context of the activities of a modern higher education institution. The authors substantiate the importance of pre-Christian myths, rituals and symbols as a source of forming the national identity of student youth in the conditions of globalization and information influences. The role of archaic cultural codes as a means of preserving collective memory, developing critical thinking and the ability to symbolic analysis of the modern media space is revealed. Special attention is paid to the problem of motivating young people to learn about their own cultural roots. The article provides examples of modern rethinking of pre-Christian symbolism in fashion, design, music and cinema, which demonstrate the living connection of tradition with modernity. Pedagogical strategies for involving students in the study of pre-Christian culture are also described: from lectures and interactive classes to reconstructions of holidays, festivals and genealogical research. In particular, the experience of the Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S.Z. Gzytskyi on holding ethno-festivals, recreating

wedding rituals and implementing the project "My Genealogy". It is emphasized that a modern student seeks not only academic knowledge, but also personal involvement in the culture of their ancestors. Pre-Christian culture is not an anachronism, but acts as a powerful worldview resource that can support young people in forming their own value position, national consciousness and spiritual stability, especially in conditions of military challenges and cultural resistance. The practical recommendations of the article are aimed at integrating archaic cultural layers into the educational process of higher education institutions through modern technologies, interdisciplinarity and creative methods of working with youth. The work is addressed to teachers, cultural scientists, organizers of youth policy and everyone who is interested in preserving and rethinking the national cultural heritage.

Keywords: pre-Christian culture, student youth, identity, higher education institution, teaching.

*Перетягти канат через сто хат
(Народна творчість)*

Постановка проблеми. Культура розкривається не тільки в пам'ятках чи текстах. Це, насамперед, спосіб мислення, сприйняття світу, символіка повсякдення. У часи, коли українське суспільство шукає відповіді на ідентифікаційно-екзистенційного характеру, звернення до ранніх форм культури не виглядає поверненням назад, а, радше, рухом до глибшого розуміння себе. Сучасне українське суспільство переживає період глибоких змін, у якому дедалі більш актуальними стають питання національної пам'яті, ідентичності та культурної спадкоємності. Саме цим обумовлений наш епіграф. Молодь, будучи найбільш динамічною частиною соціуму, часто стоїть на роздоріжжі між глобалізованим, часто космополітичним, інформаційним простором і потребою у власному, національно обґрунтованому світогляді. У цьому контексті особливої ваги може набувати вивчення ранніх етапів історії української культури, зокрема дохристиянського періоду як націооб'єднавчі.

Чимало студентів сприймають давню культуру як щось архаїчне, непридатне до сучасного вжитку. Втім, саме в архаїчних формах культури зберігаються ті архетипи, символи й етичні засади, які формують культурний код народу, передаються через покоління та зберігають його тяглість (наша метафора канату). Таким чином, **метою** цієї статті буде проаналізувати, чому і як саме варто залучати студентську молодь до осмислення дохристиянських пластів української культури. Питання розглядатиметься насамперед із освітньо-педагогічного погляду, крім того, буде долучено також історико-культурні аспекти [1].

Новизна, як і актуальність цієї теми обумовлена тим, що в наукових дослідженнях з освіти існує певна фрагментованість, тобто давні культурні пласти розглядаються чи то як базис для духовно-морального виховання [2], чи то естетичного [3], чи то національно-мовного [4]. Разом із тим, посилюється увага до світоглядних функцій дохристиянської культури [5; 6; 7]. Водночас, можливості вивчення та практичного освоєння давніх пластів української етнокультури є набагато більш об'ємними і потребують системного освітнього підходу, особливо зважаючи на те, наскільки важливим в сучасній політичній ситуації є виховання небайдужих до етнокультури громадян.

Виклад основного матеріалу

1. Культурна спадщина як основа ідентичності молоді

Питання формування ідентичності студентської молоді не слід оцінювати лише як педагогічну проблему, оскільки це стратегічний виклик для будь-якої держави чи суспільства. Сучасна українська молодь – покоління, яке формувалося у посттоталітарному, постколоніальному просторі, де національна пам'ять не була стабільним і неперервним процесом, оскільки чи не визначальною в цьому плані є глибокий контролюючий зв'язок державної політики та цінностей суспільства. Втрата або фрагментація культурної спадщини – один із факторів ідентифікаційної роздвоєності, що відображається як у побутовій культурі, так і в ментальності. У такій ситуації культура стає не лише об'єктом пізнання, а й способом самоусвідомлення. Історія культури – це історія того, як народ бачить себе у світі, як тлумачить добро і зло, красу і гармонію, життя і смерть.

Через вивчення архаїчного світогляду молода людина не лише дізнається про ритуали чи вірування, а й вчиться мислити в категоріях символів, сенсів, циклічності часу, взаємозв'язку людини з природою, що надзвичайно важливо в умовах сучасної кризи вартостей. Дохристиянський період – етап, коли культура формувалася як природно-обрядовий, магічно-міфологічний простір. Це світ, у якому не було поділу на «високу» й «низьку» культуру, мистецтво і життя, науку і віру. Саме це цілісне мислення може слугувати підґрунтям для формування гармонійної, глибоко вкоріненої особистості.

2. Дохристиянські символи, ритуали та їх присутність у сучасній культурі. Українська культура є результатом багатовікового розвитку, у результаті якого переплелися прадавні язичницькі традиції, впливи християнства, доба козацтва, модерністські пошуки та новітні виклики незалежної держави. Вона постає як багатовимірне явище, що, за шароварами та віночками, не лише зберегло національну ідентичність в

умовах бездержавності, але й сформувало унікальний культурний код українського народу.

Дохристиянська культура українських земель була глибоко синкретичною, пов'язувала людину з природою, ритмами часу, обрядами й уявленнями про гармонію. Ці ідеї не зникли – вони трансформувалися, залишившись у мові, піснях, символіці: психолінгвістика пов'язує наявність певних звуків у мові з природним оточенням, де мова формувалася. Більшість символів дохристиянського світогляду мають циклічну структуру: коло, спіраль, хрест, ромб, дерево, птах, вода – усе це відображало природні ритми, сезонні цикли, зв'язок поколінь і сакральний порядок. Ці символи активно використовуються й у сучасному мистецтві, дизайні, архітектурі, рекламі.

Наприклад, традиційні орнаменти з трипільської кераміки або гуцульських вишивок усе частіше з'являються у сучасному одязі, логотипах, предметах побуту [8].

Архетипи жінки-матері, родючої землі, воїна-захисника (аналог Велеса або Перуна) набувають нової інтерпретації у сучасній культурній продукції, зокрема в українських серіалах, музиці, і, навіть, у комп'ютерних іграх. Чимало цих елементів бачимо в сучасній символіці ЗСУ.

Коли студент починає цікавитись походженням символів, сенсів і традицій, він входить у діалог із самим собою із приводу того, чому саме традиція вказує поводитися так, а не інакше; чому реклама для українського сегменту ринку так часто містить образи природи та інші. Такі питання – не просто академічні, хоч піддаються вивченню й аналізу, вони – екзистенційні. Це, на нашу думку, є найважливішою метою «живого» вивчення/викладання культури: не передати інформацію, а створити досвід зустрічі з культурною пам'яттю.

Приклад: Українські дизайнери Оксана Караванська, Роксолана Богуцька, інші у своїх колекціях використовують трипільські орнаменти як основу стилістики [9]. Такі проекти вказують на новий підхід, що полягає не запозиченні (як це нещодавно відбувалося із перешиванням вишиванок на сумочки, інші ужиткові предмети, до речі, чимало етнологів ставилися до цієї тенденції як до хижацької), а в переосмисленні спадщини.

Народні свята й обряди є важливою та невід'ємною частиною багатовікової духовної культури кожної нації. Давньогрецький історик Геродот вважав свята, нарівні з приналежністю до «грецької крові» [10], тим елементом, що об'єднує народ, а історично масове видовище може виникнути лише там, де склалися певні культурні традиції (для Геродота – Олімпійські ігри, Дельфійські свята). Система укладених обрядів, якими супроводжується громадсько-побутове чи релігійне життя, є обрядовістю

народу. Українці належать до тих націй Європи, чия обрядовість є однією з найдавніших і найбагатших. Кожен регіон нашої країни може пишатися своїми унікальними традиціями. Саме в них віддавна реалізується художньо-творча активність людини, її естетичні прагнення. В народній обрядовості зосереджені вічні та незмінні гуманістичні цінності, і сучасному суспільству вони необхідні як засіб виховання, як особливий спосіб залучення окремого індивіда до соціального цілого, як чуттєво-емпіричний метод передачі наступним поколінням усталених норм поведінки, життєвих ідеалів та цінностей (*перетягти канат через сто хат*). Обряди мали не лише релігійне, а й соціальне, психотерапевтичне значення. Веснянки, колядки, обрядові танці, жниварські пісні, свята літнього сонцестояння (Купайла), свято води (предтеча Водохреща) – все це було способом залучення людини до гармонії з ритмами природи. У сучасному світі спостерігається ренесанс цих практик. Молодь бере участь у фестивалях типу «Купальські забави», «Країна Мрій», де реконструюються обрядові дійства. Такі заходи – не просто видовища, а спроба торкнутись витоків культури через живий досвід. Успішно працювала також туристична компанія «ЕтноСвіт».

Приклад: У гурту Go_A, який представляв Україну на Євробаченні 2021, поєднуються електронна музика й архаїчний вокаліз. Це приклад вдалого синтезу традиції та модерну.

Сучасні українські митці дедалі частіше звертаються до фольклорного спадку, щоби творити нові сенси. Фільми, як-от «Віддана», «Тіні забутих предків», «Довбуш», або музичні проєкти ONUKA, DakhaBrakha та Go_A — це приклади того, як міф, легенда й етніка оживають у сучасному форматі.

Міф не зникає – він перетворюється на художній код. Його мета – не пояснити, а дати змогу відчувати, занурити, спонукати до інтуїтивного розуміння. Через міф студент може не стільки вивчити минуле, скільки прожити його, відчувати через музику, зображення, слова. Не вигадані історії, а формат мислення, у якому кожне явище має сенс – міфи давніх часів. Саме міфологічний підхід сьогодні повертається через сучасну культуру. Цьому суттєво сприяє схильність до міфологізації, що знову актуалізувалася в Україні через війну та переживання психотравм. В українських фільмах дедалі частіше простежуються архетипи боротьби світла й темряви, мандрівки героя, збереження традиції.

Приклад: Фільм «Тіні забутих предків» С. Параджанова (1965) – не лише кіношедевр, а й художня реконструкція дохристиянського світосприйняття через гуцульський фольклор [11]. А в новітньому кіно («Довбуш» О. Саніна [12]) образ героя міфологізується, виводиться за межі історії.

3. Сучасна молодь і культура предків: мотивація до пізнання.

Однією з головних проблем сучасної освіти є зниження інтересу молоді до традиційної культури. Часто причиною цього є подача матеріалу як «мертвої» інформації, відірваної від реалій сучасного життя, а також формалізація національного виховання, коли формуванням різноманітних концепцій, планів, стратегій підмінюється живий процес комунікації в культурі. Проте варто змінити підхід – і дохристиянська культура постає не як архаїка, а як джерело сенсів [13], естетики й сили, яке може зацікавити молодь, якщо зуміти подати її через актуальні для покоління інструменти.

Здобувач вищої освіти, разом із переходом у психологічний період дорослості, перебуває в пошуку власної соціально-культурної ідентичності. У процесі дорослішання молодь формує власний світогляд, етичні орієнтири, ставлення до світу й себе. Культура предків у цьому сенсі може бути опорою, джерелом відповіді на складні екзистенційні питання.

Також молодь схильна шукати сильні образи, глибину, емоційність. Дохристиянська культура дає це через міфи, ритуали, поетику стихій. Занурення в давні уявлення про світ допомагає формуванню емоційного інтелекту, розуміння та емоційного переживання власної історії, пробуджує національну гідність. Крім того, символічне мислення – ключ до критичного осмислення медіапростору. Студенти, які вивчають міфологію, а не просто вірять міфам, здатні помічати архетипні структури в рекламі, кінематографі, політичному дискурсі, і складніше піддаються медіаманіпуляціям.

Щоби зацікавити студента, треба говорити з ним його мовою: через інтерактив, музику, візуальний контент, сторітелінг, соціальні медіа. Так, TikTok, Instagram і YouTube можуть стати платформами для коротких відео про дохристиянські свята, символіку вишиванки, традиційні обряди тощо.

Приклад: Проєкт «Спадок нації», який у формі відео популяризує українські традиції, зокрема вишиванок [14].

4. Методи викладання архаїчної культури у ЗВО: між реконструкцією і медіаосвітою. Викладання теми дохристиянської культури у закладах вищої освіти потребує особливого педагогічного підходу. Студент не сприймає інформацію пасивно – він прагне до взаємодії, практики, емоційного залучення. Завдання викладача – не лише інформувати, а й інспірувати (надихати, стимулювати), створити умови для особистого переживання культурного досвіду. З цією метою ефективно працює поєднання традиційних лекцій з інтерактивними методами, мультимедійною підтримкою та проєктною діяльністю.

Одним із методів залучення студентів є практика реконструкції – через організацію тематичних семінарів, фестивалів, обрядових вистав, майстер-класів із традиційних ремесел, співу, орнаменту. Студенти можуть не лише

вивчити, а й «прожити» дохристиянські уявлення – наприклад через театралізовану реконструкцію свята різдвяних колядувань чи щедрувань, весняних гаївок, свята Купала, обжинок тощо. Такі події створюють емоційну пам'ять, яка закріплює знання глибше, ніж просто текст чи лекція.

Приклад: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького організовує і проводить щорічний Молодіжний етнофестиваль української автентичної культури «Гаївки-фест» (далі — Етнофестиваль) [15]. Проведення Етнофестивалу в університеті спрямоване на організацію змістовного дозвілля молоді. Його формат – відкритий, а учасниками можуть бути студенти, аспіранти, викладачі та співробітники ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького та інших ЗВО України, студенти таких закладів освіти, як технікуми, коледжів училища, учні загальноосвітніх ЗО (шкіл, гімназій, ліцеїв, навчальних комплексів), а також творчі колективи мистецьких установ. Метою проведення Етнофестивалу є привернення уваги молоді до народної культури, фольклору, етнографії та популяризація творчих надбань українського народу.

Завданням Етнофестивалу є:

- національно-патріотичне виховання молоді на засадах формування ціннісного ставлення особистості до національно-культурної спадщини українського народу;
- пізнання історичного минулого, виховання любові до української культури та мистецтва;
- збереження духовної культурної спадщини, в тому числі традиційної народної культури, мови, діалектів і говірок, фольклору, традицій, звичаїв і обрядів;
- пропаганда та розвиток української етнокультури [16].

Програма виступів складається із 4 творів:

- обов'язкові твори для спільного виконання – церковна пісня «Христос воскрес! Радість з неба..», гаївки «Голубка» та «Кривий танець»;
- оригінальна автентична гаївка. Учасникам Етнофестивалу наголошується на представленні місцевого репертуару; регіональної виконавської традиції; відповідності костюмів місцевому народному одягу.

Учасники Етнофестивалу виступають у визначеному сценарієм порядку, відповідно до поданих заявок. Критерії оцінки виступів:

Усі колективи нагороджуються дипломами та відзнаками учасника Етнофестивалу та подарунками.

У рамках Етнофестивалу відбувається круглий стіл за участю керівників колективів та запрошених гостей – науковців, фольклористів, етнографів, етномузикологів, мистецтвознавців, краєзнавців.

Де обговорюються проблемні питання у роботі творчих аматорських колективів тощо [17].

Також у ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького укладений і адаптований сценарний план весільного обряду, який проводиться в умовах вивчення освітніх компонент «Історія української культури» та «Історія та культура України», а також «Організація виховного процесу в ЗВО» ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького.

В рамках цього проєкту здобувачам освіти пропонується:

- дослідження здобувачами весільних традицій своїх регіонів;
- викладання курсу з історії української культури з аналізом культурологічних сенсів весільної обрядовості;
- екскурсії до музеїв народної творчості та етнографічних комплексів;
- майстер-класи з виготовлення весільних атрибутів (вишивані рушники, вінки, короваї);
- укладання сценарію з адаптацією весільного обряду до можливостей його драматургії в умовах університету;
- реконструкція традиційного весілля – студентська постановка весільного обряду з відтворенням ритуалів.

Завершальна, реконструкційна, фаза відбулася в рамках проведення Всеукраїнського Форуму «Сучасні технології соціокультурної діяльності» (27–28 листопада 2019 року) [18].

Молодь сприймає світ через цифрові канали. Тому надзвичайно ефективними є такі формати:

- інтерактивні презентації з 3D-моделями артефактів;
- відеолекції з візуалізацією міфів;
- створення мемів або сторіз за мотивами міфології;
- VR-екскурсії у музеї трипільської культури або тематичні застосунки.

Однак застосування таких засобів потребує відповідних коштів, що, поки, недоступні викладачеві українського ЗВО.

Приклад: Платформа «Ukrainer» створює освітні відео про регіональні культурні практики, зокрема про дохристиянські обряди, символіку та традиції. Їх активно можна використовувати в ЗВО як мультимедійні джерела [19].

Залучення студентів до проведення власних досліджень – шлях до формування стійкої мотивації. Це можуть бути:

- дослідження власного родоводу;
- польові етнографічні дослідження (інтерв'ю зі старожилами, фіксація обрядів);
- медіа-дослідження (аналіз використання дохристиянської символіки в музиці, фільмах, дизайні).

Приклад: З метою пізнання себе у наших пращурах та задля відродження національної, громадсько-політичної і державної свідомості в програму вивчення освітніх компонент «Історія української культури» та «Історія та культура України», а також «Організація виховного процесу в ЗВО» які читаються у ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, введено наукову розвідку «Мій родовід». У межах дослідження передбачено складання структурного генеалогічного родового дерева та літопису роду (описового альбому роду). Оцінюється таке дослідження за спеціально розробленими критеріями.

Основними напрямми проведення дослідження «Мій родовід» є:

- безпосередній пошук предків це відновлення родового дерева: імена, прізвища, дати народження/смерті, рід занять і місце проживання. Додаткова інформація на цьому етапі не є важливою;
- пошук усіх носіїв прізвища;
- визначення, де і коли мешкали люди з таким прізвищем, встановлення наявності гіпотетичної спорідненості, відновлення зв'язків між ними та дослідження історії виникнення прізвища. Такий пошук є набагато складнішим.

Адже доведеться не лише “розкопати” своє древо, а й сконтактувати з іншими носіями цього прізвища і, можливо, допомагати їм “розкопувати” їхні дерева;

- вивчення історії краю.

Здобувачам пропонується досконало вивчити історію населеного пункту чи краю аж бо певної верстви населення, визначних подій, що торкнулися роду, родового хобі чи мистецтва (вишивки, родинних пісень, кулінарії тощо). Звичайно, що найкращим варіантом є поєднання усіх трьох напрямів дослідження, однак мінімум – це родовід.

Для ефективного проведення генеалогічних досліджень використовуються різні ресурси, включаючи архівні записи, історичні документи, усні історії та сучасні цифрові інструменти.

Документуючи сімейні історії та зберігаючи знання предків, кожний може зробити внесок у колективне розуміння української історії та культури. Дослідження власної генеалогії є важливою складовою вивчення української історії та культури.

Заглиблюючись у тонкощі родинного походження, люди можуть розкопати приховані скарби знань, збагачуючи своє розуміння української ідентичності та сприяючи відчуттю зв'язку з минулим.

Продовжуючи досліджувати нитки, які зв'язують нас із нашими предками, ми робимо свій внесок у формування цілісної картини української спадщини, гарантуючи, що майбутні покоління успадкують

спадщину, просякнуту історією, культурою та стійкістю [20]. До певної міри, це співзвучно з Цілями сталого розвитку.

Оскільки Україна продовжує протистояти викликам війни, важливість дослідження свого походження неможливо переоцінити. Досліджуючи власний сімейний родовід і з'єднуючись із культурною спадщиною, ми, отже й наші студенти, можемо глибше оцінити боротьбу тих, хто був до нас, черпаючи силу та натхнення з їхніх здобутків. Цим ми можемо вшанувати пам'ять наших предків і підтвердити нашу відданість справі збереження історії та культури України для майбутніх поколінь.

Висновки. Дохристиянський період української культури – це не лише історія минулого, а й актуальний ресурс для формування сучасної ідентичності молодого людини. Символи, ритуали, міфи і світоглядні уявлення праукраїнців залишили глибокий слід у колективній пам'яті народу й продовжують жити у сучасному мистецтві, мовленні, побутовій культурі. Сьогоднішній студент не потребує лише фактології. Йому потрібна внутрішня причетність, можливість пізнати себе через культуру предків. Це можливо, якщо педагогіка буде опиратися не лише на традиційний формат занять, а й на методи занурення, реконструкції, сторітелінгу, цифрових медіа та дослідницьких практик.

Таким чином, вивчення дохристиянської культури не є анахронізмом – це ключ до розуміння глибинної структури української ідентичності, що особливо важливо в умовах війни, культурного спротиву та пошуку нових форм духовної опори. Культура предків – це не лише пам'ять, а й потенціал для творення майбутнього.

Література:

1. Попович М. Нарис історії культури України. *Літопис*. URL: <http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm> (дата звернення: 15.07.2025).
2. Сіданіч І. Л. Духовно-моральне виховання дітей у вітчизняній школі (XX – початок XXI століття): монографія. К. : ТОВ "НВП "Інтерсервіс, 2013. 464 с.
3. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 560 с.
4. Смолінська О.Є. Лінгводидактичні основи національно-мовного виховання особистості засобами українського фольклору: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 1999. 19 с.
5. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор, 2020. 130 с.
6. Кириленко Н. І., П'ятаченко С. В. Фольклор і література: художня рецепція етнокультурних кодів : монографія. Суми : ФОП Цьома С.П., 2019. 127 с.

7. Садовенко С.М. Хронотопи аксіосфери української народної художньої культури: монографія. Київ: НАКККиМ, 2019. 356 с.

8. Бібліотека української керамології. *Національний музей-заповідник українського гончарства*. URL: <https://knigozbirnia.opishne-museum.gov.ua/> (дата звернення: 15.07.2025)

9. Скоп К., Букач В. Українське традиційне вбрання в контексті моди на початку ХХІ століття. Історичний досвід і сучасність : Матеріали ХХVІІІ наукової конференції здобувачів вищої освіти. Тези доповідей. Вип. 42. Одеса : ПНПУ, 2022. С. 18-23.

10. Herodotus, The Histories, Book 7, chapter 145. *Perseus Digital Library*. URL: <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0126:book=7:chapter=145> (date of access: 15.07.2025).

11. Параджанов С. Тіні забутих предків (Параджанов, 1965) | Shadows of Forgotten Ancestors | якість вперше 4K HQ, 2023. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XU81wugFtx0> (дата звернення: 15.07.2025).

12. Некреча К., Галів О. «Вони не хотіли слави, вони захищали свою землю». Олесь Санін розповів про фільм «Довбуш». *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radio-svoboda.org/a/film-dovbush-rigeser-interview/32561255.html> (дата звернення: 15.07.2025).

13. Дяченко Н., Сосновська Т. Символи і символіка: традиційне осмислення й наповнення понять. *New Areas of Scientific Research: Exploring New Frontiers*. С. 240–243. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/42537/1/1.pdf>.

14. День Вишиванки. Спадок нації, 2019. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UD5YFvzenes> (дата звернення: 15.07.2025).

15. «Гаївки-фест» 2025. *Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*. URL: <https://lvet.edu.ua/index.php/fakultety/fakultet-biolocho-tekhnohichnyi/101-novyny/5408-haivky-fest-2025.html> (дата звернення: 15.07.2025).

16. Положення про молодіжний етнофестиваль української автентичної культури "Гаївки-фест". *Львівський Національний Університет Ветеринарної Медицини та Біотехнологій*. URL: https://lvet.edu.ua/images/step/2024/04/30/vskry/gaivky_fest.pdf (дата звернення: 15.07.2025).

17. Смолінська О., Купчак Т. Використання фольклорних традицій у мистецькій просвіті студентської молоді (з досвіду організації “Свята гаївки” у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького). *Актуальні питання мистецької педагогіки*. 2017. № 6. С. 66–72.

18. Купчак Т., Смолінська О. Інтеграція української обрядовості як інструмента соціальної інженерії в освітній процес університету. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 4(12). С. 210–227.

19. Головна. *Ukrainer*. URL: <https://www.ukrainer.net/> (дата звернення: 15.07.2025).

20. Смолінська О., Купчак Т., Дзюбинська Х. Феноменологія родознавства у культурно–освітньому просторі університету. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 4. С. 96–102.

References:

1. Popovych, M. (n. d.). *Narys istorii kultury Ukrainy [An Essay on the Cultural History of Ukraine]*. Litopys. <http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm> [in Ukrainian]

2. Sidanich, I. (2013). *Dukhovno-moralne vykhovannia ditei u vitchyznianiі shkoli (XX – pochatok XXI stolittia) [Spiritual and moral education of children in domestic schools (XX - early XXI century).].* TOV "NVP "Interservis. [in Ukrainian]
3. Dubaseniuk, O., & Sydorchuk, N. (Red.). (2012). *Estetychne vykhovannia ditei ta molodi: teoriia, praktyka, perspektyvy rozvytku: zbirnyk naukovykh prats [Aesthetic Education of Children and Youth: Theory, Practice, Development Prospects: Collection of Scientific Papers].* Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. [in Ukrainian]
4. Smolinska, O. (1999). *Linhvodydaktychni osnovy natsionalno-movnoho vykhovannia osobystosti zasobamy ukrainskoho folkloru [Linguistic and didactic foundations of national-linguistic education of the individual using Ukrainian folklore] [avtoref. dys. kand. ped. nauk].* NPU imeni Mykhaila Drahomanova. [in Ukrainian]
5. *Tsinnisni oriiientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid [Value orientations in the modern world: theoretical analysis and practical experience].* (2020). U Zbirnyk tez II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 18-19 chervnia 2020 roku (s. 130). Vektor. [in Ukrainian]
6. Kyrylenko, N., & Piatachenko, S. (2019). *Folklor i literatura: khudozhnia retsepsiia etnokulturnykh kodiv [Folklore and Literature: Artistic Reception of Ethnocultural Codes].* [in Ukrainian]
7. Sadovenko, S. (2019). *Khronotopy aksiosfery ukrainskoi narodnoi khudozhnoi kultury [Chronotopes of the axiosphere of Ukrainian folk artistic culture].* NAKKKiM. [in Ukrainian]
8. *Biblioteka ukrainskoi keramolohii [Library of Ukrainian Ceramology].* (n. d.). Natsionalnyi muzei-zapovidnyk ukrainskoho honcharstva. <https://knigozbirnia.opishne-museum.gov.ua/> [in Ukrainian]
9. Skop, K., & Bukach, V. (2022). *Ukrainske tradytsiine vbrannia v konteksti mody na pochatku XXI stolittia [Ukrainian traditional dress in the context of fashion at the beginning of the 21st century].* U Materialy XXVIII naukovoї konferentsii здобувачів вищої освіти (s. 18–23). PNPU. [in Ukrainian]
10. *Herodotus, The Histories, Book 7, chapter 145.* (n. d.). Perseus Digital Library. <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0126:book=7:chapter=145> [in English]
11. Paradzhanov, S. (Rezhyser). (2023, 23 serpnia). *Tini zabutykh predkiv (Paradzhanov, 1965) [Shadows of Forgotten Ancestors (Parajanov, 1965)] | Shadows of Forgotten Ancestors | yakist vpershe 4K HQ [Video].* YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=XU81wugFtx0> [in Ukrainian]
12. Nekrecha, K., & Haliv, O. (2023b, 23 serpnia). *«Vony ne khotily slavy, vony zakhyshchaly svoiu zemliu». Oles Sanin rozpoviv pro film «Dovbush» [“They didn’t want glory, they were defending their land.” Oles Sanin spoke about the film “Dovbush.”].* Radio Svoboda. <https://www.radiosvoboda.org/a/film-dovbush-rigeser-interview/32561255.html> [in Ukrainian]
13. Diachenko, N., & Sosnovska, T. (n. d.). *Symvoly i symbolika: tradytsiine osmyslennia y terminolohichne napovnennia poniat [Symbols and symbolism: traditional understanding and terminological filling of concepts].* New Areas of Scientific Research: Exploring New Frontiers, 240–243. <https://eprints.zu.edu.ua/42537/1/1.pdf> [in Ukrainian]
14. *Den Vyshyvanky [Vyshyvanka Day].* (2019, 17 travnia). Spadok natsii [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=UD5YFvzenes> [in Ukrainian]

15. «Haivky-fest» 2025. (n. d.). Lvivskyi natsionalnyi universytet veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii imeni S. Z. Gzhytskoho. <https://lvet.edu.ua/index.php/fakultety/fakultet-bioloho-tekhnologichnyi/101-novyny/5408-haivky-fest-2025.html> [in Ukrainian]

16. Polozhennia pro molodizhnyi etnofestyval ukraïnskoi avtentychnoi kultury "Haivky-fest" [Regulations on the youth ethno-festival of Ukrainian authentic culture "Gaivky-fest"]. (n. d.). Lvivskyi Natsionalnyi Universytet Veterynarnoi Medytsyny ta Biotekhnolohii. https://lvet.edu.ua/images/step/2024/04/30/vskry/gaivky_fest.pdf [in Ukrainian]

17. Smolinska, O., & Kupchak, T. (2017). Vykorystannia folklornykh tradytsii u mystetskii prosviti studentskoi molodi (z dosvidu orhanizatsii "Sviata haivky" u Lvivskomu natsionalnomu universyteti veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii imeni S.Z. Gzhytskoho) [The use of folklore traditions in the artistic education of student youth (from the experience of organizing "Hajivka Festival" at the S.Z. Gzhytsky Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology)]. Aktualni pytannia mystetskoi pedahohiky, (6), 66–72. [in Ukrainian]

18. Kupchak, T., & Smolinska, O. (2025). Intehratsiia ukraïnskoi obriadovosti yak instrumenta sotsialnoi inzhenerii v osvittii protses universytetu [Integration of Ukrainian Ritual as a Tool of Social Engineering into the University Educational Process]. Suspilstvo ta natsionalni interesy, 4(12), 210–227. [in Ukrainian]

19. Головна [The main]. (б. д.). Ukraïner. <https://www.ukrainer.net/> [in Ukrainian]

20. Smolinska, O., Kupchak, T., & Dziubynska, Kh. (2018). Fenomenolohiia rodoznavstva u kulturno-osvitnomu prostori universytetu [Phenomenology of genealogy in the cultural and educational space of the university]. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv, (4), 96–102. [in Ukrainian]